

Череп А. В.

Осаул А. А.

Запорожский национальный университет

УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ В СФЕРЕ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Резюме

Исследованы актуальные направления инвестирования в предприятия автомобилестроения Великобритании. Сделан акцент на ведущей роли правительства в формировании стратегии управления международной инвестиционной деятельностью предприятий отрасли. Проанализированы способы решения главных проблем развития отрасли.

Ключевые слова: автомобилестроение, инвестиции, инновации, технологии, НИОКР, логистические цепочки, Совет автомобильной промышленности, диверсификация, модернизация.

Cherep A.V.

Osaul A. O.

Zaporizhzhya National University

AUTOMOTIVE INDUSTRIES INVESTMENT ACTIVITY MANAGEMENT OF GREAT BRITAIN

Summary

Perspective investment trends of the UK automotive enterprises are investigated. The leading role of British government in the formation of the investment activity's management strategy is emphasized. Methods of the main industry's problems solutions are analyzed.

Keywords: automotive industry, investments, innovations, technologies, R&D, supply chains, Automotive Council, diversification, modernization.

УДК 338.43:001.82

Паска І. М.

Яценко Ю. А.

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті обґрунтовано методологічні засади сталого розвитку аграрної сфери економіки. Запропоновано систему специфічних принципів, які враховують особливості економічного, екологічного та соціального розвитку агросфери. Здійснено моніторинг стратегічних цілей та індикаторів сталого розвитку сільського господарства.

Ключові слова: аграрна сфера, індикатори сталого розвитку, методологія, принципи сталого розвитку, сталий розвиток.

Постановка проблеми. Вихід села на якісно новий рівень розвитку є одним із найважливіших державних завдань, що є неможливим без науково обґрунтованої методології. Також надзвичайної актуальності набуває проблема оцінки і виміру сталого розвитку агросфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблема теоретико-методологічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери викликає інтерес у багатьох науковців. Дослідженням даної проблематики займалися: Б.М. Данилишин, Ю.О. Лупенко, І.Н. Меренкова, В.Я. Месель-Веселяк, А.В. Петриков, О.Л. Попова, Є.В. Хлобистов, Л.Б. Шостак та ін. Разом з тим дане питання потребує подальшого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У вищезгаданих дослідженнях закладене вагоме методологічне підґрунтя для дослідження проблем забезпечення сталого розвитку агросфери. Проте, попри значну наукову зацікавленість, питання методологічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери потребують подальшого дослідження.

Мета статті. Метою даного дослідження є обґрунтування методологічних засад розвитку аграрної сфери в контексті сталості.

Виклад основного матеріалу. Згідно з рішеннями саміту Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку «Ріо+20», що відбувся 2012 р. в Ріо-де-Жанейро, адекватним сучасному стану і перспективам розвитку світової цивілізації визначено розгорнутий концепт сталого розвитку за трьома основними імперативами: екологічним, який визначає умови й межі відновлення екологічних систем унаслідок їх експлуатації; економічним, що передбачає формування економічної системи, гармонізованої з екологічним чинником розвитку; соціальним, який затверджує право людини на високий життєвий рівень в умовах екологічної безпеки і благополуччя.

Проблема переведення національного господарства на модель сталого розвитку є надзвичайно складною і багатоаспектною.

Національними цілями сталого розвитку держави (за Б. Данилишином та Л. Шостак) [1] повинні стати:

1. Економічне зростання – забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, функціонування змішаної економіки та раціонального споживання матеріальних ресурсів.

2. Охорона навколишнього природного середовища – створення умов усім громадянам для життя

в здоровому навколишньому середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорозмаїття.

3. Соціальна справедливість – встановлення гарантій рівності громадян перед законом, забезпечення рівності можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя.

4. Раціональне ресурсокористування – створення системи правових гарантій раціонального використання всіх видів ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни та збереження ресурсів для майбутніх поколінь.

5. Стабілізація чисельності населення формування ефективної державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення України, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства.

6. Освіта – забезпечення гарантій для одержання безперервної освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни.

7. Міжнародне співробітництво – активна співпраця зі всіма країнами і міжнародними організаціями, які мають добрі наміри стосовно України, прагнуть до її економічного, соціального і екологічного процвітання.

Методичні орієнтири для досягнення цілей сталого розвитку формують: раціональність територіальної організації природокористування відповідно до місцевих природно-кліматичних умов і природно-ресурсного потенціалу території; переорієнтація та збалансування галузевої і внутрігалузевої структури господарського комплексу у відповідності до нових соціальних і економічних умов [2].

Методологічний підхід дозволяє стверджувати, що забезпечення сталого розвитку вимагає дотримання низки принципів, найважливішими з яких є відповідальність, справедливість, рівноправність, комплексність, гласність тощо. Більш повний перелік

принципів забезпечення сталого розвитку та їх сутність представлені у таблиці 1.

Принципи сталого розвитку притаманні сільському господарству генетично. Якщо економічне зростання в аграрному виробництві, яке є нічим іншим як господарським використанням людиною агробіоценозів, супроводжується надмірними екологічними збитками, а значить соціальними негараздами, то під сумнів ставиться саме існування галузі, а отже і продовольча безпека країни, підривається сталість соціального життя і сільських спільнот [4].

Можна запропонувати систему специфічних принципів, які враховують особливості економічного, екологічного та соціального розвитку агро-сфери (рис. 1).

О.Л. Попова [5] зазначає, що відповідно до загальних системних підходів, принципів сталого розвитку, закономірностей техніко-економічного розвитку пріоритет у розвитку аграрної економіки повинен бути наданий підвищенню гнучкості (адаптації до змінюваних вимог і умов); економічності (реалізації конкурентних переваг); прогресивності (відповідність передовим технологічним укладам); екологічності (безпека продовольства і збереження

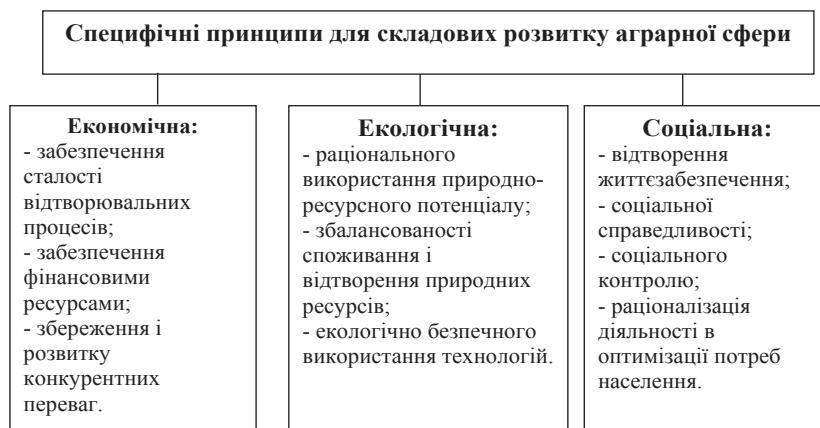

Рис. 1. Специфічні принципи для складових розвитку аграрної сфери

Джерело: розроблено автором

Таблиця 1

Основні принципи забезпечення сталого розвитку

Принципи	Сутність принципів
Відповідальність	Природні ресурси, які належать народові України і становлять матеріальну основу його існування, є обмеженими і мають використовуватися з урахуванням потреб нинішнього та майбутніх поколінь.
Справедливість	Гарантування державою справедливого розподілу благ для народу від використання природних ресурсів та забезпечення рівного доступу до них.
Рівноправність	Екологічні, економічні та соціальні пріоритети розвитку є рівноцінними і не можуть розглядатися окремо.
Узгодженість	Скоординованість будь-якої антропогенної діяльності на території держави із загальними законами природи.
Міжнародне партнерство	Міжнародне співробітництво з іншими державами на партнерських умовах з метою збереження та відновлення світової екосистеми.
Громадське партнерство	Взаємодія органів влади з населенням, діловими колами, громадськими організаціями, наукою.
Попередження	Превентивний підхід, що передбачає запобігання виникнення негативних екологічних наслідків від різноманітних видів господарської діяльності до їх реалізації та врахування можливих віддалених наслідків.
Науковість	Розробка стратегічних документів має бути результатом наукового дослідження, проведеного згідно з прийнятою методологією.
Наступність	Використання результатів аналізу та прогнозів у визначенні перспектив розвитку.
Врахування територіальних особливостей	Поєднання територіального та галузевого аспектів планування з урахуванням інтересів конкретної території і раціонального використання місцевих ресурсів.
Компенсація збитків	Відшкодування втрат, понесених населенням та довкіллям, спричинених господарською екологічно деструктивною діяльністю на території країни.
Гласність	Відкритість і доступність екологічної інформації для всіх громадян держави.

Джерело: узагальнено та доповнено автором на основі [3]

навколишнього середовища); гуманності (розвиток культурно-інтелектуального потенціалу працівника і сільських спільнот) системи.

Переведення аграрної сфери економіки на принципи сталого функціонування призведе до оздоровлення навколишнього природного середовища життєдіяльності населення, збереження агроландшафтів, підвищення рівня життя сільського населення.

У забезпеченні сталого розвитку агросфери варто звернути увагу саме на агроландшафтний підхід. О.Л. Попова [5, с. 43] зазначає, що, якщо раніше агроландшафт розглядався у застосуванні лише до землевпорядкування, то тепер ширше – до соціально-економічної організації (облаштування) території. Під терміном «агроландшафт» розглядається ландшафт (як природно-територіальний комплекс), перетворений людиною для цілей, і під впливом сільськогосподарського виробництва, який складається із комплексу взаємопов'язаних природних і антропогенних компонентів, елементів системи землекористування і землеробства, адаптованих до місцевих природних умов.

Агроландшафти є базовою складовою життєзабезпечуючих комплексів у сільській місцевості. Деякі дослідники навіть характеризують сталість сільського господарства як такий стан, за якого протягом довготривалого часу зберігається продуктивність (корисність) агроландшафтів.

Вирішення такого складного і актуального завдання, як забезпечення сталого розвитку аграрної сфери економіки, потребує послідовного вирішення низки завдань та відповідей на коло запитань, які формують основу для сталого розвитку країни та створюють базис подальших досліджень у цьому напрямку. Перш за все, необхідно визначити теоретико-методологічні засади дослідження сталого розвитку, виявити чинники і фактори забезпечення сталого зростання, далі – дослідити сталість аграрного розвитку в площині парадигми сталого розвитку, сформулювати основні стратегічні та методичні підходи для досягнення збалансованого, гармонійного розвитку економічної, соціальної та екологічної складових щодо забезпечення сталого розвитку аграрної сфери.

Для управління процесом переходу до сталого розвитку та оцінки ефективності використовуваних засобів доцільно встановлювати цільові орієнтири й обмеження із забезпеченням процедури контролю за їх досягненням. Цільові орієнтири (індикатори) виражаються в інтегральних показниках, які характеризують:

- якість соціального розвитку суспільства в межах певної території;
- якість навколишнього природного середовища;
- показники еколого-економічної ефективності виробництва і споживання;
- якість життя населення.

Існує надзвичайно багато підходів до розробки методик вимірювання сталості розвитку та визначення індикаторів. Можна виділити два підходи до розробки індикаторів сталого розвитку:

1. Побудова комплексних агрегованих індикаторів, які враховують соціально-економічні, еколого-економічні, соціально-екологічні та еколого-соціально-економічні показники.

2. Побудова системи індикаторів, що оцінюють окремі аспекти і включають екологічні, економічні та соціальні показники.

Статистичним відділом секретаріату ООН запропонована система еколого-економічної оцінки з урахуванням екологічного фактору – СЕЕО (System for Integrated Environmental and Economic Accounting – 1993). Система національних рахунків корегується на вартісну оцінку виснаження

природних ресурсів та еколого-економічних збитків від забруднення довкілля.

У 2005 році Європейською комісією прийнято перелік показників сталого розвитку, що складається з 12 зведених, 4 ключових політичних та 98 аналітичних показників, що включають елементи: економічний розвиток, бідність і соціальна відчуженість, старіння суспільства, зміна клімату та енергетика, раціональне використання природних ресурсів, моделі виробництва і споживання тощо.

У 2006 році Комісією сталого розвитку ООН розроблено третій уточнений набір показників сталого розвитку, який включає 50 найважливіших показників, що включають чотири компоненти: економічний, соціальний, екологічний та інституціональний.

В.Є. Хлобистов [6, с. 205] виділяє такі індикатори сталого розвитку:

- соціальні: боротьба з бідністю; демографічна динаміка і стан; поліпшення освіти, поінформованості і виховання суспільства; захист і поліпшення здоров'я людей; поліпшення розвитку поселень;
- економічні: міжнародна кооперація для прискорення сталого розвитку і пов'язана з цим місцева політика; зміна характеристик споживання; фінансові ресурси і механізми; передача екологічно чистих технологій, співробітництво і створення потенціалу;
- екологічні: збереження якості водних ресурсів і забезпеченість ними; захист морів і прибережних територій; комплексний підхід до планування і раціонального використання земельних ресурсів; національне управління вразливими екосистемами, боротьба з опустелюванням і посухами; сприяння веденню сталого сільського господарства і розвитку сільських районів; боротьба за збереження лісів; збереження біологічного різноманіття; екологічно безпечно використання біотехнологій; захист атмосфери; екологічно безпечно управління твердими відходами і стічними водами, токсичними хімікатами, небезпечними і радіоактивними відходами;
- інституціональні: облік питань екології і розвитку в плануванні й управлінні для сталого розвитку; національні механізми і міжнародне співробітництво для створення потенціалу в країнах, що розвиваються; міжнародний інституціональний порядок; міжнародні правові механізми; інформація для прийняття рішень; посилення ролі основних груп населення.

Стосовно індикаторів сталого розвитку агросфери, то існує багато наборів показників, сформованих ФАО ООН, ОЕСР та ЄС. Система індикаторів ФАО ООН включає наступні елементи: подолання бідності; доступ до земельних, водних та інших природних ресурсів; доступ до ресурсів, ринків; розвиток несільськогосподарської діяльності; освіта; динаміка чисельності населення. У Європейському Союзі розроблено спеціальний показник, які використовують для оцінки змін у сільських районах. Для його формування збирають статистичну інформацію більш як за 500 показниками, отриманими різними способами та з різних джерел, але найчастіше використовують 55 показників, згрупованих за трьома блоками – населення і міграція; соціальний добробут-якість життя; структура економіки і показники економічного розвитку. Система статистичних показників, рекомендована ОЕСР, структурована за наступними блоками: населення і міграція; структура та розвиток сільської економіки; добробут; навколишнє середовище.

У доповіді «Сільський розвиток в Європейському Союзі» 2008 р. визначені індикатори Загальної системи моніторингу та оцінки. Ці індикатори систематизовані за такими блоками: вагомість сільської території; соціально-економічне становище сільської території; секторальні економічні показники;

диверсифікація та підвищення якості життя в сільських районах; програми Лідер.

Нині з метою проведення оцінки сучасного стану агросфери на різних рівнях управління використовуються методики регіональної економіки, економічної географії, демографії. Оцінка економічного розвитку передбачає визначення рівнів забезпечення регіону природними ресурсами, господарського розвитку, інвестиційної привабливості, підприємницької активності, розвитку транспортних комунікацій, а основним показником є коефіцієнт територіальної різноманітності природно-ресурсного потенціалу [7].

Для кількісної оцінки сталого розвитку аграрного сектора В. Іванов пропонує використовувати систему показників за групами економічної, соціальної, екологічної стійкості, які відповідають критеріям кількісних вимірів, можуть використовуватись на рівні країни, регіону, галузі, підприємства, спиратись на статистичну звітність [8].

І.Н. Меренкова зазначає, що моніторинг сільського розвитку варто проводити на основі різних джерел інформації – органів державної статистики, міністерств, обласних адміністрацій, результатів репрезентативного опитування учасників аграрного бізнесу, представників сільських територій та вважають, що всі інформаційні та аналітичні матеріали доцільно звести у два основні блоки. Перший блок має містити аналітичні матеріали, що характеризують внутрішнє середовище сільських територій, другий інформаційно-аналітичний блок має містити матеріали, що характеризують зовнішнє середовище впливу – політичні, територіальні, економічні, соціальні тенденції розвитку, а також дані про потенційні та існуючі ресурси розвитку села [9].

В умовах формування і використання оціночного базису розвитку агросфери варто використовувати показники і критерії офіційної статистики, а також формувати галузевий оціночний базис із показниками, які дозволять програмувати досягнення стратегічних цілей та здійснювати бюджетування стратегій розвитку. Перевагою формування такого базису вбачається можливість використовувати єдині критерії і показники розвитку у національних і регіональних стратегіях.

Науковці у «Стратегічних напрямках розвитку сільського господарства України на період до 2020 року» [10] розробили стратегічні цілі та індикатори розвитку сільського господарства:

- збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції з відповідними індикаторами розвитку: збільшення обсягів виробництва валової

Рис. 2. Показники (індикатори) сталого розвитку агросфери

Джерело: розроблено автором

продукції у порівнянних цінах; забезпечення науково обгрунтованого рівня споживання продукції на одну особу;

- розширення виробництва органічної продукції. Індикатори розвитку: збільшення площ сільськогосподарських угідь, сертифікованих відповідно до органічних стандартів; зростання частки органічної продукції;

- підвищення дохідності сільськогосподарського виробництва. Індикатори розвитку: збільшення валової доданої вартості (ВДВ), створеної у сільському господарстві; збільшення норми прибутку сільськогосподарських підприємств;

- підвищення продуктивності та оплати праці в сільському господарстві. Індикатори розвитку: підвищення продуктивності праці в сільському господарстві; зростання рівня оплати праці в сільськогосподарських підприємствах до середнього по економіці держави;

- екологізація сільськогосподарського землекористування. Індикатором розвитку є збільшення частки органічних сертифікованих сільськогосподарських угідь.

Можна виділити основні індикатори, що відображають стан розвитку аграрної сфери (рис. 2).

Оцінка найсуттєвіших параметрів розвитку агросфери допоможе комплексно проаналізувати ситуацію, яка склалася у даній сфері діяльності, та визначити основні напрями для покращення її стану.

Висновки і пропозиції. Отже, в сучасних умовах осмислення теорії управління сталим розвитком агросфери, а також розробка їх методологічних положень і методів управління необхідні і дуже значимі.

Побудова сукупності показників сталого розвитку аграрної сфери має забезпечити системний вплив на агросферу з метою підвищення її сталості.

Список літератури:

1. Данилишин Б.М., Шостак Л.Б. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений. – К. : СОПС Украины НАН Украины, 1999. – 367 с.
2. Данилишин Б.М. Екологічна складова політики сталого розвитку / НАН України ; Рада по вивченню продуктивних сил України. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. – 256 с.
3. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика] ; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 40 с.
4. Петриков А.В. Концепция устойчивого развития сельского хозяйства // Экономика сельского хозяйства и перерабатывающих предприятий. – 2002. – № 2. – С. 43.
5. Попова О.Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / Ольга Леонтіївна Попова. – К. : Ін-т екон. та прогноз. НАНУ, 2009. – 352 с.
6. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика : [монографія] / [Андерсон В.М., Андреева Н.М., Алімов О.М. та ін.]; за науковою редакцією д.е.н., проф. Хлобистова Є.В. / ДУ «ІЕПСР НАН України», ІПРЕЕД НАН України, СумДУ, НДІ СРП. – Сімф. : ВД «АРИАЛ», 2011. – 340 с.

7. Руденко В.П. Вартісна оцінка природно-ресурсного потенціалу України в сучасних умовах суспільного розвитку / В.П. Руденко // Український географічний журнал. – № 4. – 2009. – С. 25-27.
8. Иванов В.А. Методологические основы устойчивого развития региональных социо-эколого-экономических систем [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vestnik-ku.ru/2011/2011-2/3/3.htm>.
9. Меренкова И.Н. Устойчивое развитие сельских территорий: теория, методология, практика / И.Н. Меренкова. Автореф. диссерт. на соиск. учен. степ. докт. эконом. наук по спец. 08. 00. 05 Экономика и управление народным хозяйством. – Воронеж, 2011. – 18 с.
10. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.

Ященко Ю. А.

Паска И. Н.

Белоцерковский национальный аграрный университет

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНОЙ СФЕРЫ

Резюме

В статье обоснованно методологические основы устойчивого развития аграрной сферы экономики. Предложена система специфических принципов, которые учитывают особенности экономического, экологического и социального развития агросферы. Осуществлен мониторинг стратегических целей и индикаторов устойчивого развития сельского хозяйства.

Ключевые слова: аграрная сфера, индикаторы устойчивого развития, методология, принципы устойчивого развития, устойчивое развитие.

Yashchenko Yu. A.

Paska I. N.

Bila Tserkva National Agrarian University

METHODOLOGICAL BASES OF PROVIDING OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRARIAN SPHERE

Summary

The methodological principles of sustainable development of agrarian sphere of economy are grounded in the article. The system of specific principles that address specific economic, environmental and social development of agrarian sphere are proposed. The monitoring of strategic objectives and indicators of sustainable agricultural development is held.

Keywords: agrarian sphere, indicators of sustainable development, methodology, principles of sustainable development, sustainable development.